

- %D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Nvmduf_2014_4.13_30%20(1).pdf. — Назва з екрана.
19. Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу // Слово і час. — 2004. — № 12. — С. 20—26.
 20. Січкара О. Історія, стан і перспективи розвитку української літератури для дітей і про дітей // Українська література ХХ століття. — С. 197—201. — Режим доступу: <http://docviewer.yandex.ua/print.xml?uid=0&sk=01c9057ea6b7c6>. — Назва з екрана.
 21. Стаднійчук Р. Дитяча література: від реалій до ідеалу // Слово і час. — 1994. — № 9—10. — С. 41—44.
 22. Стаховський С. М. Педагогічні погляди Б. Грінченка / С. М. Стаховський // Пед. науки : зб. наук. пр. / Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. — [Ч. 1]. — С. 94—100.
 23. Тихолоз Н. "Як дітям мати, з любові...". Етика і поетика Франкових казок // Дивослово. — 2003 — № 11. — С. 2—6.
 24. Чередниченко В. Дитяча книжка у сільській школі / В. Чередниченко // Педагогічний журнал: для вчителів початкових шкіл Полтавщини. — Полтава, 1917. — № 7—12. — С. 13—24.
 25. Чередниченко В. Огляд дитячих книжок / В. Чередниченко // Педагогічний журнал: для вчителів початкових шкіл Полтавщини. — Полтава, 1917. — № 7—12. — С. 99—111.
 26. Черкасенко С. Воронько. Оповідання / Спиридон Черкасенко. — Київ : Українська школа, 1917. — 15 с.

27. Черкасенко С. Рідна школа. Перша читанка / склав Спиридон Черкасенко. — Санкт-Петербург : Благотворительное Общество издания общепольных и дешевых книг, 1912 (Тип. Т-ва. п. ф. "Электро-типография Н. Я. Стойковой").
28. Черкасенко С. І. Шевченко і діти. П. Шевченко педагогом / С. Черкасенко. — Вид. 2-ге. — [Київ] : Видавництво "Українська школа" під орудою С. Русової, Ю. Сірого, Я. Чепіги і С. Черкасенка № 1, [1917]. — 27 с.

В статті розглядається історичне розвинування національної дитячої книги, проаналізовані джерела дослідження і зображення аспектів питання в масиві наукових робіт спеціалістів по літературознавству, мовознавству, педагогіці і психології. Для викладу матеріалу використані документи з фонду Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. А. Сухомлинського.

The article deals with the historical development of the national children's book analyzes the source base research and reflection aspects of the issue in the scientific heritage specialists in literature, linguistics, education and psychology. The author has used the documents from the fund of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific Pedagogical Library of Ukraine for compiling this article.

Надійшла до редакції 5 квітня 2017 року

УДК 8'1:005.92]''17/18''

Людмила Чередник,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства, культури та документознавства

Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Особливості діловодства XVIII—XIX століть: історико-лінгвістичний аналіз

У статті досліджено документацію, структуру діловодних актів XVIII—XIX століття. На прикладі матеріалів Державного архіву Полтавської області проаналізовано лінгвістичні особливості окремих видів документів, простежено їхню генезу від доби Гетьманщини до сьогодення.

Ключові слова: ділова документація, диференціація документів, композиція, лінгвістичні особливості ділових паперів.

Становлення сучасного діловодства як самостійної науки — складний процес, який відбувався упродовж тривалого періоду. Вагоме місце у ньому належить історичному документознавству, що вивчає документ у тісному зв'язку із еволюцією суспільства, адже дослідження минувшини невіддільне від знання генезису документних форм.

Цікавим у розвитку документних форм є період XVIII—XIX століть. З одного боку, це доба Гетьманщини (XVIII ст.), упродовж якої створено багато документів, що у видозміненій формі дійшли й до наших

днів. З другого — складний етап у розвої української мови (XIX ст.), пов'язаний з її витісненням російською.

Як свідчать дослідження, проблема вивчення видів документів і форм їхньої організації періоду Гетьманщини має давню історію, яку започаткували видатні українські історики М. Костомаров ("Павел Полуботок") і М. Грушевський ("Ілюстрована історія України"). Науковці цікавилися діловодством тієї доби, розглядаючи у своїх працях, зокрема, і функції канцелярії, яка діяла при гетьманові. Вчені зауважували, що "крім основних адміністративних обо-

в'язків чиновницького апарату", вона виконувала "також і суто діловодні: підготовка та публікація гетьманських універсалів, розгляд справ фінансового характеру, скарг, чолобитних" [16, с. 95].

Нині проблеми документообігу періоду Гетьманщини вивчають українські дослідники О. Перехрест, І. Бойко, Ж. Дзейко, О. Апанович, Н. Леміш, Т. Жукова, В. Горобець, В. Панашенко, М. Журавель та багато інших. Однак доводиться констатувати фрагментарність дослідження окремих сегментів діловодства того періоду.

На жаль, розвідки з історії діловодства є нечисленними, що зумовлено багатьма чинниками. Серед учених, які зробили вагомий внесок у становлення цієї науки, виокремимо М. Ілюшенка, Г. Бондирева, М. Басакова, В. Кудряєва, Т. Кузнецову, Л. Санкіну, Т. Бикову, В. Співака, Є. Плешкевича та ін. У сучасній Україні чимало фахівців працюють над питаннями історичного розвитку документознавства, серед них С. Кулешов, В. Бездрабко, Ю. Палеха, О. Загорецька, О. Лоза та ін.

Чимало лінгвістичних студій присвячено дослідженню документів давньоукраїнської літературної мови. Зокрема, глибокий аналіз фонетичних, морфологічних, лексичних, синтаксичних, стилістичних особливостей пам'яток представлено у працях М. Жовтобрюха, В. Русанівського, Ф. Ткача, Л. Ажнюк, О. Геращенко, В. Німчука, Л. Гумецької, У. Єдлінської, В. Перелрієнка, О. Доценко, Н. Медвідь та ін.

Комплексні наукові дослідження з історії діловодства викликають значний науковий інтерес, чим і зумовлена *актуальність* пропонованої публікації.

Мета статті — дослідити справочинство Полтавщини XVIII—XIX століть, провести історико-лінгвістичний аналіз документів того періоду, простежити генезу ділових паперів від доби Гетьманщини до сьогодення.

На думку відомого документознавця С. Кушнерука, упродовж XVIII століття відбувалися важливі процеси у сфері діловодства, зокрема "це стосується усталення формальних рис документів, технології не лише їхньої підготовки, а й оброблення та зберігання" [15, с. 44]. У той період формувалася функціональна ієрархія ділових паперів і певна закономірність між типом документа та його композицією, вводилася обов'язкова реєстрація офіційних документів та наявність реквізитів.

Під впливом західноєвропейських традицій виходили так звані листовні, або письмовники. У "Словникові української мови" Б. Грінченка наведено таке тлумачення: "Письмовник — збірник зразків для листування" [19, с. 362]. Отже, листовні, або письмовники, були своєрідними зразками написання документів для різноманітних конкретних ситуацій, а їхня поява сприяла прискоренню процесу унормованості діловодства і закріпленню остаточних назв документів.

Як стверджують дослідники Н. Медвідь, С. Кушнерук та ін., документи того часу "були поліфункціональними, їхні назви встановлювалися, як правило, самими писарями" [15, с. 34; 17, с. 284]. Як приклад фахівці наводять такі факти: актами називалися "не

лише будь-які офіційні документи, які мали юридичну силу, але й книги для запису документів міського самоврядування, судових справ тощо", а "на позначення ділових документів та листів вживався термін "грамота", успадкований із минулих століть" [17, с. 285].

Диференціація документів XVIII століття є доволі складною процедурою, чим зумовлені численні класифікації. Дослідники виокремлюють певні значущі риси, що можуть бути покладені в основу розподілу, наприклад: "за способом фіксації інформації, за змістом, за номінацією, за ступенем складності та особливостями організації тексту, за походженням, за призначенням тощо" [13, с. 125].

Окрім того, у сучасній науковій літературі є пропозиція класифікувати акти діловодства XVIII—XIX ст. за видовими ознаками. Цієї думки дотримується В. Горобець, який поділяє документи на "універсали, грамоти, ордери, реєстри і відомості, постанови, скарги, купчі акти, тестаменти (заповіти)" [1, с. 73].

Н. Медвідь систематизує ділові папери за призначенням. Такі документи переважно стосуються справ козаків, старшини і монастирів [17, с. 285].

Науковець В. Німчук документи Гетьманщини диференціює за територіальним походженням і об'єднує їх у дві групи: "південно-східну, яку становлять акти сотенних канцелярій Гадяцького, Лубенського, Миргородського, Переяславського і Полтавського полків, і північноукраїнську — акти сотенних канцелярій Київського, Прилуцького, Ніжинського, Стародубського та Чернігівського полків" [12, с. 36].

Дослідниця В. Панашенко пропонує жанрову класифікацію ділових паперів XVIII століття. На її думку, "чільне місце посідає група директивно-розпорядчих актів: "універсаль", "указь", "лист", "ордер", "інструкція", "резолуція", "приказь" та ін." [18, с. 254].

Безумовно, історичні діловодні пам'ятки кожного періоду мають характерні особливості, зумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками. Автор публікації поділяє думку В. Горобця і класифікує документи XVIII—XIX ст. за видовими ознаками.

Зауважимо, що майже всі діловодні акти тієї епохи вже мали певну структуру (заголовок, основну частину, прикінцеву), якої слід було обов'язково дотримуватися. Документи містили відомості про адресата, назву, дату та місце складання, характерною була певна послідовність викладу. Підписували документи козацька старшина й урядники з органів місцевого самоврядування, а засвідчували підписи писарів і печатки. Найпоширенішими з кінця XVI до середини XVIII ст., на думку науковців, були печатки із зображенням козака з мушкетом на плечі. Як відомо, цей малюнок "відтворено на проекті Великого Державного гербу, законопроект про який у 2009 році подано до Верховної Ради України" [11, с. 158].

Упродовж XVIII—XIX ст. сформувалися різноманітні види і типи ділової документації, яку за характерними ознаками поділяємо на:

1) директивно-розпорядчі акти ("універсаль", "указь", "лист", "ордер", "інструкція", "резолуція", "приказь" та ін.);

- 2) виконавчі документи ("рапорт", "донесеніє");
- 3) засвідчувальні папери ("аттестат", "свідчення", "паспорт");
- 4) обліково-статистична документація ("вѣдомость", "квитанція", "расписка");
- 5) канцелярські документи (супровідні листи, описи, "сказки" (автобіографії), "вексель").

Як відомо з наукової літератури, впродовж досліджуваного періоду сучасна Полтавщина входила до складу Лівобережної України і на її території поширювалася влада гетьмана. У процесі роботи було проаналізовано ділову документацію XVIII—XIX століть Полтавщини на базі архівних матеріалів із зібрання відомого українського краєзнавця, члена етнографічного, археологічного й антропологічного товариств, мешканки с. Круглик Лубенського повіту Полтавської губернії — Катерини Миколаївни Скаржинської (1852—1932), що зберігаються у Державному архіві Полтавської області (ф. 222, оп. 1). Було виявлено низку документів різного типу, серед них:

1. Розпорядчі документи: "Указы Лубенской полковой канцелярии. Начато 17 ноября. Кончено: 3 февраля 1771 года" (4 арк.); "Универсал Лубенского полковника Леонтия Назаровича Свечки" (збереглася лише частина документа, без дати) (1 арк.); "Купчие на приобретение земель козаком Константином Греком из сел Нижний Булатец и Круглик Лубенского повета. Начато: 28 января 1725 года. Кончено: 26 ноября 1743 года" (11 арк.).

2. Виконавчі документи: "Челобитная Софии Ицковны Варшавской к Лубенскому городничему на еврея Ефрема Осатинского избившего ее и ее сына" (від 17.06.1817 р.) (2 арк.); "Доношение Лубенскому городничему уездному судье Барвинскому с просьбой о содействии в производстве следствия по поводу смерти мещанина Петра Шепитька (від 12.02.1860 р.) (2 арк.).

3. Обліково-статистичні документи: квитанція "Лубенского Уездного Казначейства" (від 15 червня 1857 р.) (1 арк.).

4. Канцелярські документи: "Вѣдомости Лубенского Уездного казначейства за 1787 г., векселя и квитанции о приеме подушной подати за крестьян. Начато: 21 мая 1783 г. Кончено: 15 июня 1857 г." (24 арк.); "Выпись козаков за селами, деревнями, хуторами" (6 арк.); "Пашпортъ" на ім'я мешканця м. Лубни Григорія Кір'якова від 1858 року (1 арк.).

Усі документи структуровані: є заголовок, основна частина, прикінцева. Зазначимо, що універсали, відомості, "выпись" (витяг), "доношение", "челобитная" значно більші за розміром, ніж сучасні документи (розмір аркуша 21х32 см). Як було заведено за часів російського царського діловодства, акти починалися зі слів "Государь Императоръ всемогущественный величества...", вгорі зазначалося число і рік написання. На всіх важливих паперах ставилася печатка із сургучу з царським гербом.

В архівних документах було знайдено квитанції, що теж мали обов'язкову структуру:

1. Зазначався номер документа: *Квитанция № 168649*.

2. Угорі зазначалося призначення: *Для помъщечьихъ имъній* [8, арк.1].

3. Нижче — місце видання, державний герб, дата укладання. Цікаво, що була примітка *"Без платежа за бумагу"* [8, арк. 1].

4. Заголовок до тексту (друкований).

5. Квитанція вже мала форму бланка, хоча текст писали від руки: *"Дана сия квитанция въ томъ, что сего числа прийнято въ означенное Казначейство (сума від руки)..."* [8, арк. 1].

6. Унизу — підпис та ім'я.

Для квитанцій того періоду характерною є також стала форма основної частини: *"Всѣмъ, кому того вѣдати будеть потребно, ознаймуемъ, ижъ..."* [8, арк.1]. Цю початкову форму документа можна розглядати як кліше, що, ймовірно, запозичено з універсалів.

Ділові писемні пам'ятки мають важливе значення для вивчення історії української мови. На думку лінгвістів, розвиток ділової української мови у XVIII ст. відбувався у доволі складних суспільно-політичних умовах, оскільки "у цю добу функції літературної мови одночасно виконували церковно-слов'янська, староукраїнська, латинська та польська" [14, с. 56]. Кожна з них мала чітко окреслену сферу застосування, виконуючи роль засобу комунікації між певними соціально-культурними прошарками. За часів російського панування в Україні паралельно з українською мовою у діловій сфері функціонувала російська, яка згодом стала єдиною офіційною мовою.

У документах того періоду часто зустрічаємо церковнослов'янські слова, написані скорочено. Подібні скорочення вирізняли за допомогою спеціального знака — титла (позначався у вигляді хвилястої або зигзагоподібної лінії над словом). Як свідчить В. Горобець, "знак титла в актових паперах XVIII ст. має вертикальне положення з нахилом управо" [11, с. 384]: *влатю — властью, блгати — благати* [11, с. 386]; *влмжность — вельможность, влчтва, влчтва — величество* [10, арк. 5].

В іменних листах виокремлено клаузули (завершальні частини) у вигляді відповідних формул-кліше, що вживали як у заголовній, так і у прикінцевій частинах: *"прето по силъ данного намъ... уньверсалу", "всь люди селъ... поминованіе... отдавали по презнему безъ жадной противности..."* [3, арк. 1].

У листах-зверненнях, листах-скаргах, чолобитних зустрічаються вислови з живої народної мови. Наприклад, у тексті "Челобитной Софии Ицковны Варшавской к Лубенскому городничему на еврея Ефрема Осатинского избившего ее и ее сына" від 17.06.1817 р. є такі фрази: *"...мимоходомъ зайшов; налаявши, вхопивши коромисел; ударив; махнув, да не вдарив палицею; кровю облився; ткнула дуль подъ"*

нось; смертним ударом обвалидъ; пришивши мало к памяти; до смерти прибив п'яний" [5, арк. 1—2].

Як свідчать О. Гумецька та В. Горобець, для окремих документів характерними були сталі стилістичні синоніми. Для чолобитних це був вислів "бью челомъ", заклична формула прохання "слезне прошу" і "жалуюсь, ускаргаюсь" (для суплік (скарг)). Ці синоніми відповідали призначенню документів [1, с. 79; 5, арк. 1].

Офіційний документ "доношеніє" містив звертання автора до адресата із зазначенням його титулу й чину. Спочатку для цього використовували форму давального відмінка особових займенників, що підкреслювало суб'єктивність звернення ("мнѣ вѣ(л)це ласкавий добродію" [6, арк. 1]), але пізніше її замінили присвійною, більш узагальнюювальною "нам" ("нам вѣ(л)це ласкавий добродію" [3, арк. 1; 13, с. 242]).

Займенники 1-ї та 3-ї особи використовували у "сказках" (автобіографіях), оскільки ці документи вимагали визначення чіткої хронології діяльності певної особи (автора).

Окрім того, у документах тієї доби часто вживали вказівний займенник "оного": "оного бунчукового товарища" [2, арк. 1], "на оное (о)т службы мѣсто" [2, арк. 3]. Поширеним є й інший вказівний займенник — "сей", "сея", "сеє": "сей указъ" [6, арк. 1], "симъ указом во извѣстие предлагается" [2, арк. 4].

У документах досліджуваного періоду знаходимо назви людей на позначення їхнього соціального статусу: *гетманъ, атаманъ, бурмистръ, полковникъ, хоружие, сотенніе, міщани, отставной чиновникъ* тощо.

На прикладі документів спостерігаємо появу прізвищ зі словотвірним суфіксом **-енко**: *Горленко, Лисенко, Куриленко, Гавренко, Дорошенко, Косенко* та ін. Зустрічаються також і безсуфіксні прізвища (*Кулябка, Нинка, Тригуб, Скиба, Коляда, Рубан, Гузка*); прізвища на **-скій** (*Корчевский, Криловский, Товкачовский, Бахчевский*), **-инъ** (*Волошинъ Ли(т)винъ*); на **-ич** (*Базилевичъ, Савичъ*); на **-овъ/-евъ** (*Гаврилов, Василиевъ*); на **-ок** (*Резничокъ*).

У досліджуваних документах різноманітного типу нерідко зустрічаються топоніми (*Лубны, Миргородъ, Кременчукъ, Гадячъ, села Дмитровка, Сорочинці, Трубайци, Вишняки, Горошинъ, Жуки*). Серед антропонімів переважають імена чоловіків (*Семен, Савка, Назаръ, Халимонъ, Василь, Прокопъ, Ефимъ, Данило, Иванъ, Грицько* тощо). Жіночі імена знаходимо у скаргах або чолобитних, в яких авторки просять захисту. Окрім того, якщо в документах йшлося про жінок, їх називали за прізвищем чи ім'ям чоловіка: "Лукнянова жона, Макариха, моя жона" [5, арк. 2].

У фонетичному плані виразне подовження приголосних, яке відбувається на місці [je], [ju]: *челобитіє — челобиття, платіє — плаття, оружне — оружжя, на житію — на життю, по сознатію — по сознаттю* [9, арк. 2; 13, с. 128]. Новоутворена форма відповідає нормам сучасної літературної мови. Майже регулярно /o/ чергується з /y/ та /e/: *ослунъ (ослонъ), жона (жена)* [6, арк. 2; 8, арк. 1].

Цікавими є і морфологічні спостереження. Переважала повна нестягнена форма прикметників: ("ка(р)мазиновая, яловая, леваду Юрковскую, масла коровного, въ промѣсле купецкомъ тощо") [4, арк. 10; 12, с. 73—74]. Надзвичайно рідко траплялися короткі форми прикметників: *от мала и до велика; рука власна* [10, арк. 2]. Під впливом російської мови у словах вживали закінчення **-ой**: *з волѣ нашої доброй; при то(й) доброво(л)ной продажи; на ви(ш)шо(й) гребль староса(н)дж* [9, арк. 1; 14, с. 289]. Але старослов'янська форма закінчення **-аго** залишалася ще й у документах XIX ст.: *Ея Императорскаго Величества...* [2, арк. 1].

У чоловічому роді минулого часу після голосних вживали або традиційне **-лъ** (*приишоль, не мислилъ, приехалъ, сказовалъ*) як у старослов'янській, або **-въ** (*написав, ро[з]глядова[в], зайняв, покинувъ, ударивъ, скочивъ, не чув*) [6, арк. 2; 7, арк. 5], що характерно саме для української мови.

У сфері синтаксису відзначимо активне використання безособових форм на **-но, -то**: *веленно, прийнято, бито мене, коня взято* [10, арк. 2].

Отже, стислий аналіз документації XVIII—XIX століть свідчить про розмаїття видів і типів цих ділових паперів та їхні значні інформативні можливості. В обігу були розпорядчі, виконавчі, "засвідчувальні", обліково-статистичні, канцелярські документи. Під впливом російського діловодства у XIX ст. вони зазнали певних змін в оформленні.

У той період почала формуватися чітка композиційна структура документів, яка вдосконалювалася у майбутньому.

Дослідження архівних матеріалів свідчить, що впродовж XVIII ст. ще функціонувала староукраїнська літературна мова, яку використовували у ділових паперах, але перспектив подальшого розвитку не мала. У той самий період відбувався процес формування української мови, яку використовували у документах, хоча доволі відчутним був вплив і російської (особливо виразний у XIX столітті).

Більшість видів документів XVIII—XIX ст., проаналізованих у роботі, з розвитком діловодства на українських землях залишилися в обігу, зазнавши лише певної зміни номінацій. Проте є й такі, чиї назви змінилися кардинально, наприклад: *универсалъ — декларація, указъ — розпорядження, супліка — скарга, рапортъ, чолобитна — доповідні та пояснювальні записки, вѣдомость — відомість, сказка — автобіографія, аттѣстатъ — характеристика* тощо. Нерідко модифікації документів стосувалися мовних особливостей, що розглянуто вище.

Більшість із цих документів нині перейшли до такої групи у системі документації, як управлінські (організаційно-розпорядчі, кадрові, звітно-статистичні, планові тощо). Зазначена документація є базовою для прийняття управлінських рішень і підготовки організаційно-розпорядчих актів.

Спостереження і висновки, зроблені під час аналізу, надають перспективи для нових розвідок у розвої історичного документознавства.

Список використаних літератури і джерел

1. Горобець В. Й. Загальна канцелярська документація XVIII ст. / В. Й. Горобець // Українське мовознавство. — 1989. — Вип. 16. — С. 72—80.
2. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 390. — 4 арк.
3. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 391. — 1 арк.
4. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 408. — 24 арк.
5. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 422. — 2 арк.
6. Державний архів Полтавської області. — Ф. 22. — Оп. 1. — Спр. № 430. — 2 арк.
7. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 598. — 11 арк.
8. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 1002. — 1 арк.
9. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 1004. — 2 арк.
10. Державний архів Полтавської області. — Ф. 222. — Оп. 1. — Спр. № 1409. — 6 арк.
11. Ділова документація Гетьманщини XVIII ст. : зб. док. / АН України, Археогр. коміс., Ін-т укр. археографії, Центр. наук. б-ка ім. В. І. Вернадського, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; упоряд., авт. передм. та комент. В. Й. Горобець ; за ред. Л. А. Дубровіної (відп. ред.). — Київ : Наук. думка, 1993. — 392 с.
12. Ділова і народно-розмовна мова XVIII ст. (Матеріали сотенних канцелярій і ратуш Лівобережної України) / [підгот. до вид. В. А. Передрієнко ; відп. ред. В. В. Німчук]. — Київ : Наук. думка, 1976. — 416 с.
13. Доценко О. Л. Історія мови українського справочництва : навч. посіб. / О. Л. Доценко — Київ : Альфа Реклама, 2010. — 300 с.
14. Історична грамати́ка української мови / М. А. Жовтобрюх, О. Т. Волох, С. П. Самійленко, І. І. Слинко. — Київ : Вищ. школа, 1980. — 320 с.
15. Кушнерук С. П. Документная лингвистика : учеб. пособие / С. П. Кушнерук. — Волгоград : ВГУ, 1996. — 96 с.
16. Леміш Н. О. Організація роботи з документами в адміністративних установах Гетьманщини: історіографія питання / Н. О. Леміш, Т. В. Жукова // Мова, історія, культура, 2014. — Вип. I. — С. 94—97.
17. Медвідь Н. Типологія української ділової писемності Гетьманської доби / Наталія Медвідь // Теоретична і дидактична філологія, 2013. — Вип. 15. — С. 281—291.
18. Панашенко В. В. З історії національних державних інституцій: Генеральна військова канцелярія / В. В. Панашенко // Національно-визвольна війна українського народу середини XVII століття: політика, ідеологія, військове мистецтво — Київ : Генеза, 1998. — С. 252—276.
19. Словарь української мови у 4 т. / упоряд. Б. Грінченко; НАН України; Ін-т української мови. — Київ : Наук. думка, 1996.

В статті досліджено документацію і структуру делопроизводственных актів XVIII—XIX століть. На прикладі матеріалів Государственного архива Полтавской области проаналізовані лінгвістичні особливості деяких видів документів, прослідковано їх генезис со времен Гетманщины до настоящего времени.

The article examines the documentation and the structure of clerical documents of the XVIII—XIX centuries. On the example of materials of the State Archive of the Poltava region, the linguistic features of some types of documents have been analyzed, their genesis has been tracked from the time of the Hetmanate to the present time.

Надійшла до редакції 16 травня 2017 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 02(477) (092)

Хранитель пам'яті, дослідник, поет, патріот

Висвітлено життєвий і творчий шлях відомого українського вченого Ігоря Яковича Лосієвського з нагоди 60-річчя від дня народження.

Ключові слова: українське книгознавство, літературознавство, Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка, Харківська державна академія культури, Ігор Якович Лосієвський.

Доктор філологічних наук, заслужений працівник культури України Ігор Якович Лосієвський належить, так би мовити, до полюблених людей, поєднуючи у своїй особі науковця і поета, мислителя і практика, лектора, педагога, художника слова і його дослідника. Це гуманітарій широкого профілю, який, однак, цікавиться й сучасними проблемами астрофізики, біології, медицини та екстрасенсорних можливостей людини, палеонтології.

Про винятково високий фаховий рівень І. Лосієвського свідчить і той факт, що обидві дисертації — кандидатську і докторську — він захистив у провідній науковій установі країни — академічному Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка у м. Києві.

Ігор Якович добре відомий в Україні та закордоном як учений-літературознавець, документознавець, книгознавець, бібліотекознавець, фахівець з експертизи цінності документів й формування колекцій пам'яток писемності та друку, бібліограф. Нині він успішно поєднує посади завідувача науково-дослідним відділом документознавства, колекцій рідкісних видань і рукописів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка (ХДНБК) і професора кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури (ХДАК).

Характеризуючи діяльність І. Лосієвського як педагога, лектора, насамперед відзначимо, що у ХДАК він розробив та успішно запровадив у навчальний